

Рецензії

**Картини воєнного
лихоліття у новій поетичній
збірці Анатолія Дністрового «Дні
тривоги»**

**Дністровий Анатолій. Дні
тривоги: поезії Анатолій
Дністровий . – К.: Віхола, 2023. –
152.**

Насамкінець 2023 року в столичному видавництві «Віхола» побачила світ поетична збірка відомого українського письменника, художника, есеїста, літературного критика Анатолія Дністрового «Дні тривоги». Книга одразу привернула увагу читачів та літературної спільноти України і посіла чільне місце у рейтингу Українського ПЕН- клубу серед кращих поетичних збірок за 2023 рік. До слова скажу, що у верхній частині рейтингу ще дві книги вихованців літстудії Ніжинської вищої школи: **Тетяни Винник** (збірка «Смарагдова сукня», вид-во «Піраміда») та **Ярослава Гадзинського** (збірка «Перекопане», вид-во «Крок»). Згодьтесь опинитися у товаристві **Сергія Жадана**, **Маріани Кияновської**, **Сергія Пантюка**, **Павла Коробчука**, **Максима «Далі» Кравцова** досить-таки престижно.

Для читачів, які незнайомі із творчістю автора, нагадаю, що **Анатолій Дністровий (Астаф'єв)** – автор 20 книг прози, поезії, есеїстики, літературної критики. Випускник історико-філологічного факультету Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя. Кандидат філософських наук. Українському читачеві Дністровий став відомий як поет-постмодерніст *"покоління дев'яностих"* (переможець Міжнародних конкурсів «Гранослов», видавництва «Смолоскип»), а також як автор романів «Місто уповільненої дії», «Пацики» (фіналіст «Краща книга року – 2005» за вибором ВВС), «Тібет на восьмому поверсі», «Дрозofiла над томом Канта» («Краща книга року – 2010 року за вибором ВВС»), «Б-52» (Львівський форум видавців 2014) та інших. Дебютував Анатолій Дністровий як поет і прозаїк на сторінках часопису «Літературний Чернігів» ще 1995 року.

Прозові, поетичні та есеїстичні твори Анатолія Дністрового перекладалися на англійську, вірменську, польську, словацьку, французьку, російську, сербську, чеську, італійську мови.

У 2013 році Дністровий дебютував , як художник, зокрема в жанрі абстрактного пейзажу, в перших творах орієнтувався на неомодернізм Київської школи живопису, зокрема на творчий досвід арт-об'єднання київських художників «Живописний заповідник». Його роботи зберігаються в Національному музеї Тараса Шевченка, Харківському літературному музеї, в галереях «АВС-арт» (Київ), «Бункермуз» (Тернопіль); у приватних колекціях України, Молдови, Франції, Канади.

Ці складові його творчого обдарування надзвичайно важливі для розуміння його нової поетичної збірки.

У одному з своїх численних інтерв'ю на запитання: « Як народжується поезія?» пан Анатолій дуже влучно процитував Р.М. Рільке: *« Для народження поезії потрібно, щоб свідомість дуже довго вбирала у себе буття, наповнювалася ним, а потім у якийсь конкретний момент, вона вистрілить».*

За таким життєвим принципом працював Анатолій Дністровий і над своєю збіркою «Дні тривоги». У воєнній теорії є два стани буття: стан миру і стан війни. Автор зізнається: *« Так сталося, що ми всі зараз перебуваємо у воєнному стані буття. Пишемо про це, переживаємо це, травмуємося у цьому, деформуємося в цьому, змінюємося у цьому, стаємо гіршими чи кращими, наші реакції, відповідно, так само. Літературні практики – можливо, найпереконливіше це здатні показувати: від поезії до романістики».* (з інтерв'ю телеканалу «Суспільне культура»).

Ще з студентських років Анатолій Дністровий мав звичку вести щоденники. Згодом частина з них стала підґрунтям для його романів та повістей, як-то «Патетичний блуд», «Місто уповільненої дії», «Тибет на восьмому поверсі», тощо. Частина увійшла до книг есеїстики. Працюючи в столичному Інституті стратегічних досліджень, аналізуючи доступні матеріали, молодший лейтенант А. Дністровий ще за рік до початку повномасштабного вторгнення передбачив неминучість війни , а тому знову повернувся до щоденникових записів, тобто увів свою письменницьку свідомість у стан воєнного буття..., саме тому на сьогодні він має такий багатий емоційний та інтелектуальний матеріал, якого вистачає і на поетичні збірки, і на його прозові твори.

Він «пише війну» у прямому розумінні цього слова – як поет, прозаїк, художник... Погляньте на зовнішнє оформлення його поетичної збірки – домінує суцільний сірий колір, зрідка білий та чорний. В оформленні книжки використано живопис і графіку автора з серії «Папір: роботи при свічках», створених у Києві під час ракетних обстрілів і блекауту з листопада 2022 до лютого 2023 року. Картини доповнює текстами: *Сирени, сірі від втоми обличчя, сірі дні на тлі сірого неба...*

Книжка починалася як особиста рефлексивна історія цивільного, який не знав, що опиниться у війську. Але події, які відбулися у його особистому житті (евакуація сім'ї з Києва, мобілізація до війська, розлука з дітьми та рідними) він переносить на тло соціальної сфери нашого суспільства і країни загалом. Все це дозволяє відтворити трансформацію особистості в граничних умовах, отож автор у своїх поезіях й робить крос-культурний аналіз свого героя: від мотиваційної складової до вироблення нових людських звичок і шаблонів поведінки.

До збірки увійшло 85 поезій, які автор розмістив у трьох розділах книжки: I – «Дні тривоги», який дав назву усій збірці. Це рефлексії цивільної людини, її перші реакції на війну, тривоги і катастрофізм побаченого, адаптація до воєнного часу. Цей розділ містить 28 поезій написаних у 2022 році. Переважають «безметафорні тексти», а також реакції на події нового буття. Ключові поезії: *« Місяць ми чекали на війну» 14.03.22*, *«чорнокоса з очима повними новин»*, *«Снився мені Чернігів» та інші*

До II розділу увійшло ще 18 поезій написаних переважно у 2022-початку 23 років. Автор дав назву розділу «Скляний чоловік», назва у великій мірі метафорична. Вона включає в себе рефлексії осягнення часу і буття, крихкість людської душі і світу, вартість людського життя..., а також реакції та узагальнення переосмисленого часу. Ключові поезії: *«Навіщо»*, *«200 моїх рук»*, *«Сила поезії мирного часу»*, *«Сила поезії військового часу»*. У цьому розділі вміщені поезії, які створили галерею «людини війни»: *«Три полковники»*, *«Майор Хомович» та інші*.

III розділ має назву «Прощальний день» і до нього увійшло 39 поезій, що написані від 1993 д 1999 року, і суголосні з тривогами теперішньої воєнної доби та по-новому осмислюють час і буття.

З 2022 року Анатолій Дністровий служить в ЗСУ. Він добре розуміє «будні військової служби» і час у якому доводиться жити..., а ще він батько трьох дітей і люблячий чоловік. Ці теми і складають основу його сьогочасної лірики.

Автор збірки, поза сумнівом цікавий оповідач.. В одному із своїх телевізійних інтерв'ю Дністровий зізнався:

– Я дуже часто серед різних людей зустрічаю думку, що їм читання (передусім романи, фікшн) не заходить, бо воно – наче з Марсу. І от мені здається, що зараз прийде тип автора, якому треба буде виговоритися. Можливо, це буде людина навіть не мого покоління, а пізніше – у поствоєнний період. Той, хто під час цієї війни був дитиною чи підлітком. І от ці автори будуть змушені виговоритися.

Польська антиметафорична поезія зробила переворот у світі, але не забуваймо, з чого вона народилася. Як там у Ружевича: «Мені 24 роки, я повернувся з бійні...». Вони просто зрозуміли, що всі ці метафори, прикрашення тексту не працюватимуть після всіх цих жахів війни. Що все це буде непопаданням у ціль й просто летітиме мимо.

Мені здається, що наша література також пройде цю стадію. В автора буде потреба виговоритися про всі ці речі, які його сколихнули, потреба всю цю невимовну тугу виговорити якоюсь непричесаною, новою мовою. Відтак з'являться нові слова, дуже адекватні, які матимуть чітке значення – без жодних метонімічних чи метафоричних переускладнень, прийомів. Тобто, «як», можливо, навіть поступиться, як казали колись формалісти, перед «що». До ігрового компоненту ми повернемося не скоро. Можливо, через покоління.

(з інтерв'ю телеканалу «Суспільне культура» у квітні 2023 року).

Сказане стає своєрідним ключем для розуміння багатьох поезій цієї збірки. Осягнення їх змісту не лише інтелектуально, але й суто емоційно, духовно... Його ліричний герой-сучасник – це він сам... із його внутрішніми тривогами, його думками-переживаннями, його внутрішнім емоційним світом:

***Спалахи канонади
на мить викрадають пейзажі у темряві
освітлюють спокійне обличчя лейтенанта
із заплющеними очима
він слухає
як у судинах вібрує
його
ненароджена поезія***

То ж якою постає війна у поетичній свідомості автора? Лише кілька цитат: ***«осиротіла від березневого холоду й легкого снігу наша земля мовчить під небом низьким і сірим»***; ***«вона слухає відчай наших птахів і дітей, пульсує судинами прийдешнього дня»*** («наша земля»). ***«У горлі застигле слово померло давно і кашляє ніби курець на балконі із видом на мертву весну (с.17).*** При цитуванні збережено авторську пунктуацію.

Перед сном вийшов із синочком на вулицю подивитися на нічне небо... я показував йому сузір'я малу і велику ведмедицю оріон і лева а він мені як швидко рухаються схожі на зірки дві ракети (с.22)

Саме така наснага віршів Анатолія Дністрового у новій поетичній збірці, яка, поза сумнівом, увійде до поетичного літопису російсько-української війни.

Олександр Забарний – доцент Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.